

QUADRE DE LES EIXIDES D'ALCOVER A LES COMARQUES TARRAGONINES

ANY	DATES	POBLACIONS VISITADES	COMARQUES
1901	9/4 -- 14/6	TORTOSA XERTA GANDESA BATEA	LA RIBERA D'EBRE EL BAIX EBRE EL BAIX EBRE LA TERRA ALTA LA TERRA ALTA

1902 23/5 --15/6

TORTOSA

EL BAIX EBRE

Dia 14. — *Se veu amb lo corresponsal d'allà, D. Just O'Callaghan y la seva amabilíssima familia, y amplía sos estudis sobre el llenguatge d'allà y d'alguns pobles veinats. Hora baixa, pren el tren cap a Tortosa, aont el reben alguns amichs, y s'hostatja a n-el Collegi del Jesús dels Jesuïtes -BDLC I Pàg. 119*

*Die 14 hora baixa se'n aná a Tortosa, y aquest die, y lo endemá passat conferenciá amb los actius corresponsals y colaboradors tortosins R. P. Josep Pastoret, jesuïta, D. Francesc [de Paula] Mestre[s] y Mossen [Joaquim] Garcia Girona, Superior del Collegi de Vocacions Eclesiàstiques y Mossen [Tomàs] Bellpuig i Jou, catedràtich del Seminari, que li diguesen els treballs que tenien fets, y li mostraren una pila de cèdules que ja tenen llestes; y a n-aquell Collegi, aont hi ha estudiants de casi tots els pobles de la Plana de Castelló y de l'alt y bax Maestrat, pogué estudiar les diferencies de llenguatge i fonètica d'aquelles estenses importants regions de la nostra llengua. **BDLC I Pàg. 124***

TARRAGONA

EL TARRAGONÈS

Dia 16. — *Hora baixa, se n'aná a Tarragona, y els Corresponsals y colaboradors d'allà li feren una rebuda ben coral, y li donaren conte de lo que ja han fet, fan y duen idea de fer per la nostra obra. **BDLC I Pàg. 120***

Dia 18. — *Pasqua de Pentecostès. A una de les sales del Museu Arqueològich, aont s'aplegá lo mes selecte de Tarragona, [96] omplint el local d'en gom en gom, doná una conferencia sobre la gramática y el Diccionari de la nostra llengua, y feu venir moltes ganes de prendre part en la gran tasca. El vespre lo Dr. Gibert, columna del catalanisme a Tarragona, y nou o deu entusiastes mes obsequiaren Mossen Alcover amb un bon sopar. **BDLC I Pàg. 120***

FALSET

EL PRIORAT

Dia 21. — *S'espitxa a Falset, aont el reben els corresponsals d'allà y altres persones distingides. Amb ells y Mossen [Jaume] Bofarull, que l'acompanyava, i els rectors de Pradell de la Teixeta, Torroja del Priorat, la Torre de Fontaubella y Porrera y altres persones de diferents pobles veinats, fa l'estudi del llenguatge d'aquella comarca. El vespre dona la conferencia lexicogràfica a n-el local d'El Foment, aont assistí lo mes escullit de la població, y en sortiren amb bona boca. **BDLC I Pàg. 121***

*Dia 21, se n'anà a Falset, y sortien a rebre'l els dos corresponsals d'allà, Mossen Josep M. Dalmau, Rector Arxipreste, y D. Ramon Franquet, advocat, Jutge Municipal, y altres col·laboradors; y amb ells y els RR. Srs. Rectors de Pradell de la Teixeta, Torroja del Priorat, la Torre de Fontaubella y Porrera, y altres capellans y seglars de diferents pobles y regions veinades, aplegats a Falset, pogué fer sos estudis sobre la llengua, y parlaren llargament sobre'l Diccionari. El vespre doná una conferencia a n-el local de la societat El Foment, aont assistiren devers docentes persones, entre'ls quals hi havia el clero, el Batle, Jutge de Primera Instancia, Notari, Metge, Apotecari, Mestre de l'Escola, Tinent de la Guardia Civil y demás persones visibles d'allà y aquells Rectors y altres senyors dels pobles veinats. Tothom en sortí resolt a ajudar a l'obra, y el nombre de col·laboradors y de col·laboradores va aumentar de bo. **BDLC I Pàg. 126***

REUS

EL BAIX CAMP

*Dia 19. — A mig dia, acompanyat dels Srs. [Agustí] Gibert y [Josep] Yxart, se'n va a Reus, aont es rebut dels dos corresponsals d'allà, Mossen Joan Batalla, Rector de la Sanch, i D. Joaquim Borràs de March, y D. Pau Font de Rubinat y els germans Pellicers [Joan i Marian], un President de la Lliga Catalanista y l'altre secretari del Centre Catòlich, y amb ells estudiá'l llenguatge d'allà **BDLC I Pàg. 120***

*Dia 22. — Torna a Reus amb Mossen Bofarull, y d'aquí cap a n-el poble d'Alcover, aont estudiá'l llenguatge, y se'n van a dormir a Valls, hostatjantse a casa de D. Fidel de Moragas, entusiasta catalanista. **BDLC I Pàg. 121***

*Dia 19 a mig día, acompanyat dels Srs. Gibert y Yxart, (don Josep) se'n anà a Reus, aont fonch rebut dels dos corresponsals d'allà, Mossen Joan Batalla, Rector de la Sanch, i D. Joaquim Borràs de March, y D. Pau Font de Rubinat y els germans Pellicers [Joan i Marian], un President de la Lliga Catalanista y l'altre secretari del Centre Catòlich, tot[s] dos enginyers. **BDLC I Pàg. 126***

VALLS

L'ALT CAMP

*Dia 22 se'n torná a Reus, y tot seguit a n-el poble d'Alcover, aont feu els seus estudis filològichs y propaganda del Diccionari, y se'n anà a dormir a Valls. **BDLC I Pàg. 126***

*Dia 23. — Tot anant Mossen Alcover a Santes Creus amb sos amichs de Valls, Mossen [Jaume] Bofarull, D. Fidel de Moragas y D. Joaquim Freixas, notari, y aturant-se a Vila-rodona, feu l'estudi del llenguatge de Valls, Vila-rodona i Santes Creus. El vespre a n-el local del Centre Catalanista de Valls doná una conferencia sobre 'l Diccionari, assistinhi lo més selecte de la població. **BDLC I Pàg. 127***

ALCOVER

L'ALT CAMP

*Dia 22. — Torna a Reus amb Mossen Bofarull, y d'aquí cap a n-el poble d'Alcover, aont estudiá'l llenguatge, y se'n van a dormir a Valls, hostatjantse a casa de D. Fidel de Moragas, entusiasta catalanista. **BDLC I Pàg. 121***

MONESTIR DE SANTES CREUS

L'ALT CAMP (AIGUAMÚRCIA)

Dia 23. — Tot anant Mossen Alcover a Santes Creus amb sos amichs de Valls, Mossen [Jaume] Bofarull, D. Fidel de Moragas y D. Joaquim Freixas, notari, y aturant-se a Vila-rodona, feu l'estudi del llenguatge de Valls, Vila-rodona i Santes Creus. El vespre a n-el

local del Centre Catalanista de Valls doná una conferencia sobre 'l Diccionari, assistinhi lo més selecte de la població. BDLC I Pàg. 127

VILA-RODONA

L'ALT CAMP

Dia 23. — Tot anant Mossen Alcover a Santes Creus amb sos amichs de Valls, Mossen [Jaume] Bofarull, D. Fidel de Moragas y D. Joaquim Freixas, notari, y aturant-se a Vila-rodona, feu l'estudi del llenguatge de Valls, Vila-rodona i Santes Creus. El vespre a n-el local del Centre Catalanista de Valls doná una conferencia sobre 'l Diccionari, assistinhi lo més selecte de la població. BDLC I Pàg. 127

L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

LA CONCA DE BARBERÀ

Dia 25. — Se'n va amb un bon estol d'amichs a l'Espluga de Francolí y monestir de Poblet, estudiant el llenguatge d'aquests punts; y el vespre a Montblanc els amichs li fan un gran sopar, y després dona la conferencia a n-el local del Centre Catalanista, que se va omplir de gom en gom, ja abans de comen[98]sar, y hi hagué gent que se'n van haver de tornar sense sentir la conferencia. Hi assistiren colaboradors y entusiastes de l'Espluga de Francolí, de Barberà [de la Conca], de Blancafort y d'altres poblacions de la Conca. BDLC I Pàg. 128

MONESTIR DE POBLET

LA CONCA DE BARBERÀ (VILADOBÍ I POBLET)

Dia 25. — Se'n va amb un bon estol d'amichs a l'Espluga de Francolí y monestir de Poblet, estudiant el llenguatge d'aquests punts; y el vespre a Montblanc els amichs li fan un gran sopar, y després dona la conferencia a n-el local del Centre Catalanista, que se va omplir de gom en gom, ja abans de comen[98]sar, y hi hagué gent que se'n van haver de tornar sense sentir la conferencia. Hi assistiren colaboradors y entusiastes de l'Espluga de Francolí, de Barberà [de la Conca], de Blancafort y d'altres poblacions de la Conca. BDLC I Pàg. 128

SANTA COLOMA DE QUERALT

LA CONCA DE BARBERÀ

Dia 28. — S'espitxa de bon matí cap a Santa Coloma de Queralt, aont, després d'aturar-se a n-el poble de Sa-Real, arriba devers de les dotze; y el reben a l'entrada del poble Mossen Joan Segura, benemèrit de l'història y lletres catalanes, y una quinzena més de persones distingides, amb les quals pogué estudiar bellament el llenguatge de Santa Coloma i pobles veinats. Comprometé gent a colaborar a n-el Diccionari, donantlos totes les explicacions que li demanaren, que no foren poques BDLC I Pàg. 128

1914 1/1 – 19/1

REUS

EL BAIX CAMP

Dia 3 Cap a Escornalbou. —La vella abadía. —La gent d'ara. —Fret maleit A les nou i busques prenc el tren correu cap a Reus, i de d'alla fins a la boca de la gran foradada de l'Argentera, la més llarga d'Espanya. Top, an el baixador de Dues-Aigües, el Rt. Sr. Rector de l'Argentera, una mica de poble encastellat a un rèsingle d'aquelles muntanyes (hi ha devers setanta families, tot en gros), i llavó un fill, pubil, de mon amic del cor N'Eduard Toda, que ens férem coneixents a Londres i romanguérem tan entrebaults de cor. El seu fill no l'havía vist mai jo; es digne de son pare, desxondit, agradossísim, llevent. Feim una estoneta d'estació a la Rectoría, obsequiant-mos-hi ferm lo Rt. Sr. Rector; i ja som partits amb lo cavall d'En Cama i la mula d'En Taló, això ès, a peu, perque, si tenim la mala sort de pujar dalt una bistia i anar-hi cavalgant, ens

*seriem gelats de fret sense apellació, per motiu de la fredor horrorosa que feia. I ¡hala per amunt[!] ¡cap an el Castell d'Escornalbou, que seu casi a la cuculla d'una muntanya d'uns vuit cents metres, castell dels sarraïns, que els cristians, quant els ho prengueren devers el sigle XII, hi feren una abadía, primer de monjos agustins i després de franciscans-recolets-missioners, que els selvatges de l'any 1835 aboliren i se feu mal-bé tot l'edifici venerand, i que En Toda fa devers sis anys que ho comprà, i se posà a restaurar-ho com a bon fill de la Patria, magníficament, esplèndidament. Enfilats per aquell caminó de cabres, pero ben empedregat i ben encitronat del novell propietari, al cap d'uns tres quarts som estats dins la veneranda abadía reviscolada, i on ens han rebuts amb els braços uberts l'estimadíssim Toda, el pare, amb la seua mare, de vuitanta anys, pero absolutament jova d'esperit i plena de briu i agilitat corporal, que se pot riure de molts de [3] joves en quant a sanitat, i delit. També hi ha hagut l'altre amic benvolgut, D. Pau Font de Rubinat, tan benemèrit de la bibliografia catalana, President de la Societat de Bibliòfils Catalans, publicadora de tants de monuments antics i gloriosos i capdals de la nostra llengua. En Font posseeix una de les millors llibreries catalanes que hi haja. Hi havia també altres parents propins d'En Toda i un fill i dues filles d'En Font, tots enrevoltats d'un magnífic escaufa-panxes a on feien flamada, renouera, delitosa i ballugadissa, tot un munt de tions i estelles; i vos assegur que hi feia un estar de reis amb aquell fret aborronador, senyor absolut d'aquelles altures. Conversa qui conversa, hem compostes les bases per la feinada morfològica de demà, demà-passat i demà-passat-l'altre, per alló de que un previngut val per cent, i lo que s'ha d'empenyorar, que se venga. **BDLC VIII Pàg. 4***

*Dia 4 Llenya a la conjugació de Reus Dita missa i berenats (allò d'armorzar que diuen els catalans continentals no passa per la nostra duana, porque fa una pudor castellanenca massa dolenta), com En Toda, la seua familia i els seus hostes, tots son reusencs, fora jo i un fill de l'altre amic estimadíssim, D. Fidel de Moragas de Valls, que també ens acompanya, començam l'estudi de la conjugació de Reus. Entre el fill i les filles d'En Font de Rubinat, que son molt joves, i la nora d'En Toda, que també ho és molt, i la mare d'ell, que ja en té prop de vuitanta com he dit, tots molt aixerits i desxondits i reusencs ben naturals, ja son partits ells a jugar els verbs que els indic i jo escriu qui escriu tot quant me diuen, després d'assegurar-me ben bé de que les formes que'm donen son tals com les me donen, escoltant amb tota atenció les discussions que sobre qualque forma d'aquestes s'arma entre ells i els altres qui escolten i que hi diuen la seua sempre que s'ès mester. I amb aquesta feina ens passam tot lo sant dematí i tot lo sant de-capvespre i tota la vellada, porque aqueixes discussions sobre conjugació en duen d'altres sobre pronuncia i us d'un enfilall de mots y frases, que vos assegur que'm fan fer córrer la ploma per llarc demunt les planes de les meues llibretes de notes. Sols posam forqueta primer per dinar, llavò pel tè a mitjàn capvespre i finalment per sopar i anar-mos-ne a jeure, desitjant per tots una bona i santa nit. Amèn. **BDLC VIII Pàg. 5***

VILANOVA D'ESCORNALBOU

EL BAIX CAMP

Dia 3 Cap a Escornalbou. —La vella abadía. —La gent d'ara. —Fret maleit A les nou i busques prenc el tren correu cap a Reus, i de d'alla fins a la boca de la gran foradada de l'Argentera, la més llarga d'Espanya. Top, an el baixador de Dues-Aigües, el Rt. Sr.

Rector de l'Argentera, una mica de poble encastellat a un ressaging d'aquelles muntanyes (hi ha devers setanta famílies, tot en gros), i llavó un fill, pubil, de mon amic del cor N'Eduard Toda, que ens férem coneixents a Londres i romanguérem tan entrebaults de cor. El seu fill no l'havia vist mai jo; es digne de son pare, desxondit, agradossísim, llevent. Feim una estoneta d'estació a la Rectoria, obsequiant-mos-hi ferm lo Rt. Sr. Rector; i ja som partits amb lo cavall d'En Cama i la mula d'En Taló, això ès, a peu, perque, si tenim la mala sort de pujar dalt una bistia i anar-hi cavalgant, ens seriem gelats de fret sense apellació, per motiu de la fredor horrorosa que feia. I ¡hala per amunt[!] ¡cap an el Castell d'Escornalbou, que seu casi a la cuculla d'una muntanya d'uns vuit cents metres, castell dels sarraïns, que els cristians, quant els ho prengueren devers el sigle XII, hi feren una abadía, primer de monjos agustins i després de franciscans-recolets-missioners, que els selvatges de l'any 1835 aboliren i se feu mal-bé tot l'edifici venerand, i que En Toda fa devers sis anys que ho comprà, i se posà a restaurar-ho com a bon fill de la Patria, magníficament, esplèndidament. Enfilats per aquell caminó de cabres, pero ben empedregat i ben encitronat del novell propietari, al cap d'uns tres quarts som estats dins la veneranda abadía reviscolada, i on ens han rebuts amb els braços uberts l'estimadíssim Toda, el pare, amb la seua mare, de vuitanta anys, pero absolutament jova d'esperit i plena de briu i agilitat corporal, que se pot riure de molts de [3] joves en quant a sanitat, i delit. També hi ha hagut l'altre amic benvolgut, D. Pau Font de Rubinat, tan benemèrit de la bibliografia catalana, President de la Societat de Bibliòfils Catalans, publicadora de tants de monuments antics i gloriosos i capdals de la nostra llengua. En Font posseeix una de les millors llibreries catalanes que hi haja. Hi havia també altres parents propins d'En Toda i un fill i dues filles d'En Font, tots enrevoltats d'un magnífic escaufa-panxes a on feien flamada, renouera, delitosa i ballugadissa, tot un munt de tions i estelles; i vos assegur que hi feia un estar de reis amb aquell fret aborronador, senyor absolut d'aquelles altures. Conversa qui conversa, hem compostes les bases per la feinada morfològica de demà, demà-passat i demà-passat-l'altre, per alló de que un previngut val per cent, i lo que s'ha d'empenyorar, que se venga. **BDLC VIII Pàg. 3-4**

*Dia 5 La conjugació de Vilanova d'Escornalbou. —*Quatre fenòmens notables d'aqueixa conjugació. El Val-Deu a la conjugació de Reus Bot del llit abans d'anar en-lloc, i de bona hora enllestesc una partida de feines; devers les nou dic missa, i devers les deu ens compareixen quatre nois de Vilanova d'Escornalbou, un poblet d'assí baix de la banda de mig-jorn: quatre nois de dotze a quinze anys, triats dels més atxaravits i llevents de l'escola, que fan tots un cap ben viu i van ben ulls espolsats. Jo volia anar-hi a Vilanova d'Escornalbou per estudiar-hi la conjugació que tenen; pero En Toda, per que no li fogís i per més obsequi, va dir: —No, home! ja farem pujar gent de Vilanova, la que mos convenga. —I així ho ha fet, enviant a demanar aqueix escabotell de vilanovins, tan plaents i trempats. Ens tancam amb ells dins una cambra de molt de sol i una gran focateria a un escaufa-panxes que hi ha, sentint siular a la descosida el vent, sense rebre cap de les seues avalotades i geladores xicotines, una venteguera maleita que, allà on toca, talla i salseix i fins socòrra. Explic an aquells nois què ès lo que cerc jo; aviat se'n fan càrrec i ja son partits conjuga qui conjuga verbs, i jo escriu qui escriu fent deixar a la llapidera el caminar pel córrer. Aquells nois tenen una gran seguredat en lo donar-me totes les formes de cada verb; armen també llurs discussions; pero com van

de bona fe, com hi van sempre els nois, aviat se concorden, i jo puc colletgir ben bé quina ès en cada cas la forma verbal que corre per Vilanova d'Escornalbou. Amb gran sorpresa meua resulta que an aquesta vila hi caplleva la primera persona singular de present en -uk devora la -u. I així diuen: kantU i kàntUK, sobre tot dins frase; a final de frase no ho diuen tant. Poc m'ho esperava jo trobar aqueixa desinència -uk per assí; la creia ben exclusiva de la regió de Girona. Es que l'escorcoll llingüístic complet de totes i cada una de les comarques del territori de la nostra llengua ens ne reserva moltes de sorpreses, altament aclaridores i llampants per la nostra llingüística.

Finalment, el dialecte de Vilanova d'Escornalbou lo mateix que el de Reus, forma casi sempre el gerundi i participi de present damunt la rel pura del verb i no damunt el subjuntiu. Per això no diuen: *escriguent, moguent, venguent, ponguent, etc.*, sino *escrivin(t), muven(t), punen(t)*. Per lo meteix conserven millor la tradició llatina que no totes les comarques pirenenques i les illes Balears, a on formen avui casi tots els gerundis damunt el subjuntiu, casi mai damunt la rel pura del verb. ¡Bé n'hem feta de veta amb aquells nois de Vilanova d'Escornalbou! Just hem posada forqueta per dinar; i de la taula ¡altra volta més que depressa cap a conjuguar verbs! I ens hi som pegats fins el sol post, que se'n son anats aquells quatre valents vilanovinets, contents i alegres amb la alegració que els ha donada el senyor de la casa. Amb aquest temps tan curt han CONJUGATS XEIXANTA NOU VERBS de cap a cap! ¿Ah idò? I llavò a entrada de fosca, hem refermada sa tasca amb aquell jovent de Reus per fer el Val-Deu de la conjugació reusenca, que l'havíem deixada a mitges astes anit passada, i li hem donada matraca fins devora les nou, que l'hem arribada a acabar, gracies a Deu i gracies a l'amabilitat i a la paciència heroica de la familia d'En Toda i dels seus hostes, que ja tenien re-de-motiu d'estar-ne de conjugacions fins partdemunt el cap. ¡Ventura de la seua amabilitat i amor a la llengua catalana a prova de bamba [sic per bomba]! Hem sopat i després ja jeure manca gent. **BDLC VIII Pàg. 6-7**

Dia 6 Comiat a Escornalbou. —Cap a Reus. —Una gramàtica catalana del sigle XV. —L'arxiu de la ciutat de Reus Avui no hi ha hagut gaire escorcoll llingüístic. Després de dir missa i berenar fort, perque havíem de tocar soletes cap a Reus, hem conversat una bona estona amb aqueixa bona gent del Castell d'Escornalbou, que m'han fet prometre de tornar-hi aquest estiu qui vé, si som vius. Encara que aqueis dies hi faça aqueixes ventades tan escandaloses, dins la casa fa un estar de reis perque està endergada i encitronada així com els inglesos polents enderguen i encitronen llurs cases, amb un sentit pràctic de ben estar i de vida regalada que els àngels hi canten. Pero encara hi ha una cosa millor dins aquell castell: la gent que hi comanda i que hi cap-lleva, En Toda i los seus, que m'han [6] tractat verament com un Papa, de lo qual les he fetes grans mercès de tot cor, i n'he pres comiat prop de mig-dia, i ja li hem hagut estret per avall cap a l'Argentera amb un germà de la nora d'En Toda i un criat que'm duia la maleta. Bé vos assegur que n'hem trobat de vent tot devallant per avall per avall, un vent rabiós i més fret que la neu. **BDLC VIII Pàg. 8**

VALLS

L'ALT CAMP

Dia 7 Cap a Valls. —Estudi de la conjugació vallenca. —Conferencia a la Associació Catalanista Dita missa i pegat un roec, m'espitx a l'estació, acompanyant-m'hi l'honorable Font de Rubinat, a qui he fetes grans mercès de tant com m'ha obsequiat; li

he dit ja re-veure! ¡amb Deu siau! pujant an el tren que venia de Tarragona; i ¡cap a Valls manca gent! Arrib a Valls a les nou i quart, i trob a l'estació que m'esperava l'amic estimadíssim D. Fidel de Moragas, benemèrit de la Patria, meritíssim de l'Obra del Diccionari, que hi ha fetes prop de DOTZE MIL CÈDULES, i totes ben selectes i bufarelles. En no esser l'altre amic benvolgut Mn. Bernadí Mateu de Mancor (Mallorca), cap collaborador hi ha que haja omplides tantes de cèdules com D. Fidel. Me'n som alegrat fora mida de trobar-lo tan fort i tan xaravella com ara fa onze anys que el vaig conèixer. Només l'havia tornat veure an el Congrés de la Llengua, fa set anys. Me'n ha menat a ca-seua; he saludada la seua distingida i cristiana familia, i ja li hem hagut envelat cap an el Col·legi que els Germans Gabrielistes de França tenen a Valls, ple d'allotea ben atxaravida i llevent, que s'educa i s'instrueix admirablement baix de la direcció de tan destres educadors i eminents mestres. I ¿que hi som anats a fer an aqueix Col·legi? Jo ja havia escrit dies abans a D. Fidel que me tengués triats quatre o cinc nois d'onze a quinze anys, tots ben nadius de Valls, per estudiar jo amb ells la conjugació de Valls. Així ho ha hagut fet D. Fidel: encara no som estats dins el Col·legi, com ja s'ès presentat el Germà Director, un francès del nord, molt amable i desxondit, enrevoltat de cinc o sis allotells, ben ulls espolsats i amb un cap ben viu. Entram dins una càtedra que el Germà Director ha posada [8] a compte nostre, ens asseim, explic una micoia an aquella allotea què era lo que volia d'ells, i aviat m'han comprès de lo més bé, començant a conjuguar-me verbs i verbs, tal com ho fan a Valls, i eren com cadellts de molí de via que feien. I allà los haurieu vists armar les gran disputes sobre si tal forma flexiva se deia a Valls, dins la ciutat o a la pagesia o si just era cosa de la canalla, això ès, de la gent menuda que comencen a córrer i a embarbollar. Aquestes disputes sempre acabaven bé, porque els disputadors anaven de bona fe, com hi van sempre els nois, que son la gent més plana, més sencera, més lleal, més amatent, amb qui jo sempre me som campat millor, sobre tot en materia d'escorcolls llingüístics. Hem donat ventim a la conjugació vallenga fins a hora de dinar; i a les tres hi som tornats, i ¡hala a conjuguar verbs fins a les sis tocases! I aquells dianxes de nois sempre ben frescs i plens de delit i amb unes bones rialles desiara, i gens cansats. Ho he comprovat mil vegades que els nois, per poc que un els distrega sovint amb una berba o una potxa, tenen molta més resistencia que no els grans en materia de respondre an els llargaruts interrogatoris que un llingüista necessita fer per estudiar qualsevol ram de la ciencia dialectològica. D. Fidel de Moragas ès el President de l'Associació Catalanista de Valls, i m'ha proposat d'anar-hi a dir quatre paraules després de sopar. ¡Ja hu crec que he dit que sí! i devers les deu ens hi entregam, trobant-hi una bona partida de socis. Els saludam i me demanen que parl. Els he parlat de com se troba l'Obra del Diccionari, que no s'ès aturada un moment, per més que encara no haja començat a sortir el Diccionari tan sospirat. Molt, moltíssim, els he dit, ha fet la gent catalana pel Diccionari, pero no tot lo que s'era mester per poder començar tal publicació, que no ha començat senzillament porque no s'ès feta encara dins totes les comarques de la nostra llengua la replega de tot el cabal llingüístic que hi ha, el parlat i l'escrit. Si de totes les poblacions catalanes ens fos vengut tant de cabal recullit com de Valls, degut a la collaboració heroica de D. Fidel de Moragues, a hores d'ara el Diccionari ja hauria començat a sortir. Ara ja tenim gent ben trempada per posar les mans an aqueixa obra: els joves pensionats que la Diputació de Barcelona

*envià a Alemanya i a París a estudiar filologia romànica, dos dels quals tornaren amb el grau de Doctors en tal ciència i seràn el nostre braç dret per dur a bon terme tal obra, que ha presa ara com a cosa seua l'Institut de la Llengua Catalana. [9] Aquell estol de socis son romasos ben contents i satisfets d'aqueixes bones noves que els donava; i han pres coratge i m'han demanat de les Normes Ortogràfiques de l'Institut. I no sols son estats ells que me'n han parlat, sino altres persones ben respectables, pregant-me que els espinzellàs una mica allò d'haver suprimida la h no etimològica i la y per representar la conjunció et, posant-hi i, i allò de representar amb ll el sò de la l prolongada, i finalment el separar la doble preposició per a en lloc de pera. Amb molt de gust he espinzellades aqueixes questions dius l'Associació Catalanista i fora de tal Associació, en converses particulars. Vetassí lo que els he dit en substància. **BDLC VIII Pàg. 10-12***

1918 20/6 – 21/8

ORTOSA

EL BAIX EBRE

*A Mn. Antolí, an el Notari D. Joan Costes, a D. Vicent Valls i Anglès, a D. Hilarió Claramunt he donades mil gràcies del bon costat que m'han fet en la meua enquesta de Vinaròs: prenc comiat de tots, i ab lo tren de les set m'esquitx a Tortosa, arribanhi a les nou. Top una mica de bastaix, un betzo d'uns dotze anys, que m'acompanya a la Fonda Barcelonesa, a on diu que'm tractaràn bé i me faràn pagar poc. ¡Vaja, quin betzo més estiragassat! **BDLC X Pàg. 265***

FALSET

EL PRIORAT

Dia 5 d'agost Ab lo bastaix que ès de Reus, esperant el tren a l'estació, faig un poc de fonètica reusenca, fins que arriba el tren, que me deixa a Falset, a on no trop mon bon amic Mn. Josep Delmau, Arxipreste d'assí, que se'n ès anat per feynes a Tarragona i ha de tornar anit o demà. Jo no havia escrit a Mn. Delmau que hagués de venir ni a negú de Falset. La seua germana me diu que romanga a la Abadia, i jo trop que, no essenthi lo Sr. Rector, no hi he de romandre. Ve ab això lo Sr. Vicari, Mn. Juan i Llorens, amabilíssim, que's posa a les meues ordes per tot lo que me convenga. Anam cap dret a l'escola de D. Emili Bruno i Baiges, que totd'una se pensava que jo era un enviat de la Mancomunitat per visitar la seua escola i donarli una bona subvenció. Li he dit que no hi havia res d'això, sino que era vengut a Falset per estudiarhi la conjugació vivent, estudi que el feya ab quatre o cinc noys d'onze o dotze anys, prou aixerits per la cosa. Me'n entrega quatre de ben plaents i que fan un cap ben viu. Ab ells i lo Rt. Sr. Vicari collam cap a la sacristia de la Parròquia per tenir més fresqueta, i hi comensam l'endardell de la conjugació falsetana, que a forsa de forses deixam enllestida, pegantmoshi fins a les 12 i mitja i de les 3 fins a les 6, que mos n'anam a passetjar ab lo Sr. Vicari, i li demàn de l'actitut que guarda el Clero de l'arxidiòcesi tarragonina respecte del catalanisme polític, i me diu que només n'hi ha qualcún que hi estiga aficat per lo quant el clero de l'arxidiòcesi en general ès carlí o indiferent en política perque no se fia gota dels polítics; i m'ha contat que l'actual Rdm. i Exm. Sr. Arquebisbe de

Tarragona, quant posaren la Mancomunitat, digué que serien «los mismos collares con distintos perros»; això és, lo mateix «centralisme» de Madrid ab altres mans. La Mancomunitat en mans d'homes com En Prat de la Riba estava cridada a fer molt de bé; en mans d'homes com En Puig i Cadafalch, per forsa ha de resultar lo que digué Sa Excellència de Tarragona. ¡Deu se'n apiat! Amèn! **BDLC X Pàg. 274-275**

RIBA-ROJA D'EBRE

LA RIBERA D'EBRE

Dia 6 d'agost Endardell qualques punts de fonètica i morfologia de Falset ab aquells xiquets d'ahir i ab Mn. Delmau, que ja és aquí i me diu que havia d'haver fet propi de la Abadia i m'hi convida; però ja no hi ha lloc perque a la una me'n vaig cap a Riba-roja [d'Ebre]. Me mou del conflicte ab la Secció Filològica censurant lo que m'han fet, i me diu que fa temps que s'esborrà de La Veu de Catalunya perque no li agradaven certes coses que feya i que deya. Malament li va a La Veu ab los Rts. Rectors de Catalunya: en tantes de Rectories com vaig recórrer per l'Empordà i les regions veines dins l'abril i maig passat, cap Rector trobí que tengués La Veu ni en fos gens devot. Tots tenien Correo Catalán o Correo Espanyol o El Debate o El Siglo Futuro; i, en anomenarlos la Lliga Regionalista, tot d'una retreuen la famosa aconfessionalitat que alguns caporals seus tant preconisen i tan encapirronadament practiquen **BDLC X Pàg. 275**

Dinam devers les onze i mitja i cap a l'estació, que és devers tres quarts lluny de Falset. Allà prenc lo tren cap a Riba-roja per anar a Almatret, que dos viatjants de comerç m'havien dit que trobaria tartana o carros a Riba-roja que me durien an aquell altre poble. Arribam a Ribaraja, i me resulta que, per anar a Almatret, no hi ha sino lo cavall d'En Cama i la Mula d'En Taló, això és, que si hi vull anar, haurà d'esser a peu o llogant una bístia. Per resoldre lo que més me convé fer, puig a Ribaraja ab un viatjant de comerç, que, com sap que som mallorquí, me diu que an el poble l'Apotecari també ho és, de Santanyí per més senyes i Escales de llinatge. Deix l'equipatge a la fonda, i me present an el Sr. Rector, que està malaltís fa mesos i se troba ben com-se-vulla. Me diu que fassa propi de l'Abadia; ara en quant a la conjugació creu que serà malet de fer el trobar xics o xiques bons per [221] això, perque ara tenen vacances i tots estàn ocupats ab una feyna o altra. Me'n vaig a veure l'Apotecari per coneixerlo i per si me podrà obrir qualque portell envers d'això de la conjugació. Me mostren la casa, hi entr; i, com elze dic qui som, tant D. Jaume Escales com la seua senyora, D.ª Antònia Alemany i Salvà, tenen una alegria grossa i llurs fills també, puys no los n'havia comparegut cap may de mallorquí en tants d'anys com son a Riba-roja. Me volen ab ells com si fos de la família; me sembla esser a Mallorca. Com senten lo de la conjugació, posen a les meues ordes tres xiquets i l'esgotzí (el Sr. Escales és Jutge Municipal). L'esgotzí és D. Antoni Aguilar, que feu la guerra carlista, i en sortí baldat de les dues cames: camina ab dos bastons, però conserva l'enteniment i la paraula com el primer; fa cara d'home sencer a carta cabal. Mos constituim a la Casa de la Vila per més solemnidat, i allà ab N'Aguilar i els tres xics comensam l'ofensiva contra la conjugació de Riba-roja, i dins unes dues hores conjugam billo billo vint i cinc verbs. Vé a visitarme lo Sr. Balle, D. Francesc Adell i Pinyol, advocat, lo Rt. Sr. Vicari, Mn. Ramon Pardell i Sentis i altres persones de qui hi ha dalt, i totes me fan mil oferiments, que no sé com correspondrehi, i tots me diuen frases i modismes de per aquí dels quals prenc bona nota. Dia 7 d'agost Ab N'Aguilar i aquells xiquets mos entregam a la Casa de la

Vila, un edifici nou, magnífic, ben fresc, i dins una sala que serveix d'escola, refermam les amors ab la conjugació de Riba-roja, i a les dotze, ja tenim 59 verbs conjugats. Mos hi tornam posar a les 5, i ab una hora esclovellam els 20 que mos faltaven; llavò donam un repassó a alguns punts de fonètica i morfologia ribarrojenques que resulten de lo més interessants. El vespre tornen venir a ferme companyia lo Sr. Balle, Mn. Ramon Pardell i aquella altra colla de persones distingides i també en recullesc un enfilall de notes. Riba-roja pertany de ple a la Ribera d'Ebre; ja no ès gens de la clapa dialectal del Priorat. El dialecte ribarrogenc ès, com Tortosa i Gandesa, català occidental entre el valencià i el lleydetà, però més acostat an aquest. Estic contentíssim d'esser vengut a estudiar aqueixa modalitat llingüística. **BDLC X Pàg. 278-279**

TARRAGONA

EL TARRAGONÈS

Dia 8 d'agost Don milions de gràcies a la família Escales (D. Jaume, D.ª Antònia i sos fills) i an aquells altres senyors que tant i tant m'han favorit i obsequiat: me despedesc de tots ells, i ab el tren que passa a les onze ja li he copat cap a Reus, a on agaf el tren de Tarragona, que m'hi deixa devers les tres. Trop a l'estació mos corals amics lo Dr. Gibert, Mn. Jaume Bofarull i Mn. Josep Porta, colaborador fervent del Diccionari, que acaba de pendre possessorí de la parròquia de la Santíssima Trinitat d'assí. Mos n'anam a ca'l Dr. Gibert, que vol que sia hoste seu, i ho som. [223] Me moven tots tres de l'indignitat que m'han feta els de la Secció Filològica, i me diuen, que a Tarragona, en treure els que cobren o esperen cobrar per influència de la Lliga Regionalista, els altres, la gent que's preocupa de les coses de llengua, estàn a favor meu i contra aquells revellers de la Secció, i que la meua popularitat encara ha aumentat ab motiu d'aqueix conflicte. Sortim a preparar l'estudi de la conjugació, això ès, a cercar qualques noys tarragonins que servesquen per la cosa; i una partida de persones m'aturen p'el carrer felicitantme per lo del conflicte ab la Secció Filològica, censurant ferm els qui la componen i els amparen. Entre aqueixes persones recort Mn. Lluís Magraner, Catedràtic jubilat de l'Institut General i Tècnich d'assí, lo Dr. Antoni Prenafeta, Catedràtic de Llocs Teològics del Seminari de Tarragona i D. Simó Gramunt, Notari de gran fama d'aquí, que m'ha dit que, quant sabé de tal conflicte, ja suposà que jo tenia tota la raó; i, quant hagué llegit lo meu Manifest, ho va veure clar de tot i se'n convencé plenament, i m'animen tots a seguir endevant. Casi totes aqueixes persones tenen desconceptuats els de la Secció i sos amparadors, i los consideren uns caciquistes de la pitjor espècie. Dos dels amics que m'acompanyen m'han dit que estàn ben resolta a donarse de baixa de La Veu perque la conducta que ha seguida envers de mi los ha acabada la paciència, que en tantes altres coses los posa a prova. La Veu passa per aquí com un periòdic sectari, venjatiu, apassionant, injust, trequetrec de marca. —Mn. Bofarull mos mostra lo Museu Arqueològic Diocessà del qual ès Conservador i que ja resulta singularment interessant p'els retaules i estàtues ogivals, per los ornaments sagrats i tapisos, flamencs i fragments esculptòrics, monedes, làpides i mobles que atesora, tot molt ben presentat. Es molt bufarella la colecció de tapisos de la Seu, que'ns ha mostrats l'escolà Armengol, formant part del Museu. Mn. Bofarull me diu que hi ha assí, que hi estiuetja, don Domingo Miral, doctíssim catedràtic de l'Universidat de Saragossa, molt fort en filologia, que ha lletgit lo meu Manifest contra la Secció Filològica, i li ha agradat tant que a totes passades vol tindre

una entrevista ab mi. Per guanyar temps mos entregam a casa seua, le hi trobam, entram en olivetes i efectivament resulta un senyor que hi diu de prim ferm en ram de filologia, dientme que està esglayat de que una corporació científica que pretenga passar per sèria m'haja [224] tractat així com m'[h]a tractat l'Institut d'Estudis Catalans. Ha dit que vol per l'Universitat de Saragossa la collecció del BOLLETÍ DEL DICCIONARI, que demanarà en esser allà, i s'ès oferit a ferme costat en tot quant puga. Naturalment hem quedat amiguíssims. Emparaulam un seminarista i tres escolanets, nadius d'assí, per fer demà la conjugació tarragonina, salietjant l'hora per demà; i, com ja ès tart, quiscú pren per son vent cap a sopar i a jeure **BDLC X Pàg. 281**

Dia 10 d'agost M'entrec a l'Abadia de la Trinitat tot d'una d'haver dita missa, berén ab quatre grapades i aquella noyeta també i emprenem l'estudi de la conjugació santmartinenca, pegantmoshi més de quatre hores i altre tant el cap-vespre, deixant conjugats els 80 verbs de la llista, i llavò endardell una partida de punts de fonètica i de llenguatge de Sant Martí de Maldà. Aquella noya ès valentíssima; no l'he poguda retre. Encara no li acabava de demanar una cosa, com plaf! ja la m'ensivellava. **BDLC X Pàg. 283**

1921 26/6 – 23/9

SANTA COLOMA DE QUERALT

CONCA DE BARBERÀ

Dia 2 (octubre) S'acaba l'endardell a Igualada. Cap a Santa Coloma de Queralt, a on comensam l'enquesta Ens entregam a Ca'n Gabriel Castellà i Raich i hi feym bona part del vocabulari de coses de la cuyna i una partida de dibuixos d'objectes que calia registrar. Llavò li hem copat cap an el Col·legi dels Pares Escolapis, a on ab els minyons d'ahir hem feta una bona replega de mots igualadins de diferent[s] seccions del nostre Questionari. En Moll les ha hagudes ab N'Antoni Rius i Fàbregues, nadiu de Vallbona del Penedès, de 56 anys d'edat i en du 40 d'estar a Igualada. Es el porter dels Escolapis; i ens dona un bell enfilall de mots del ram de ovelles i cabres (es estat pastor molts d'anys) i ademés el nom de totes les pesses de l'arada de fust, tal com era abans d'introduirse les de ferro. Agraim coralment an els Pares Escolapis el bon costat que mos han fet, proporcionantmos tan bona gent, tan trempada per la nostra feyna, i prenim comiat de tots. Els bons amichs en Gabriel Castellà i Raich i En Pere Botet, lo primer suscriptor que tengué el Bolletí a Igualada, ens acompanyen a l'automòvil, els agraim de tot cor el costat que han fet i fan a l'Obra del Diccionari, i a dos quarts [262] de cinch mos espitxam a Santa Coloma de Queralt, arribanthi sol post. Ens presentam a ca-D. Josep Ferrer i Esplugues, a on compareix D. Daniel Vallbona, tots dos grans amichs i fermes col·laboradors nostres. Ells i llurs respectives families se posen a l'acte a la nostra disposició per l'enquesta lexicogràfica. A l'acte En Moll comensa a pellucar de D.ª Dolors Mulet de Ferrer i de D.ª Maria Gual i Mulet de Vallbona noms de bolets i de coses de la cuyna que li diuen dins la cuyna mateixa de la casa; i jo que me trech les llistes de mots de Santa Coloma que l'any 1906 m'envià Mn. Joan Segura, al cel sia, sensa explicarlosme perque just els hi demaní per la fonètica; i En Ferrer i En Vallbona ja son partits a explicar-me mots d'aquells i jo ¡hala a escriurelos! I Mn. Sastre que aglapeix el mots que diuen aquells dos bons senyors que no figuren a dites llistes i que son ben aglapidors. — ¿Que me'n direu? Ell mos hi passam prop de dues hores ab tan

agradosa tasca fins que se fa hora d'anar a sopar, i mos n'hi anam com dos i dos son quatre. Per lo mateix ¡bona nit tots plegats! **BDLC XII Pàg. 314-315**

*Dia 3 (octubre) Segueix ben embirmat l'escorcoll a Santa Coloma de Queralt A les vuyt ens compareix D. Josep Ferrer, i ¡cap a ca-D. Daniel Vallbona! El trobam a punt d'entrar en foch lo mateix que la seua senyora, D.ª Maria Gual, i la seua germana D.ª Regina, i D.ª Maria Francesa i D.ª Paula Esplugues de Maixens. Mn. Sastre i en Moll les han ab aquestes senyores, que elze diuen més noms de coses de la cuyna, animalons i animalonets, bugada, pastar, enfornar, festes anyals, vestits de nins i nines, dones i homes, noms vulgars de malalties i llurs remeys casolans, parts del cos. Mes envant compareix D.ª Maria Bofarull i dona una relació ben especificada de tot el ram de bruixes, bruixots i fantasies que feya tal bestiar. Mentres tant jo ab els dos intelligents companys Ferrer i Vallbona vaig endardellant els mots de les llistes de Mn. Segura, que umplen mes de 60 planes en 4t. Tan bons amichs me'n diuen molts mes de mots, ben interessants, d'aquí, que no son a les llistes, sobre tot d'eynes agrícoles, d'algunes de les quals feym dibuixos En Moll i jo. Per mes claredat i seguredat d'aquestes coses, criden un pagés d'aquí, un tal Joan Carabassa i Carol, un temps traginer, ben entés en tals rams, i mos ne [263] diu de mots ben escayents; i per espinzellarmos tots els del carro i de cada pessa del carro, se'n va ab En Moll devant un carro i n'hi dona les fites ben netes i lo mateix fa de l'arada i de cada pessa de l'arada. Tots aquests escorcolls ocupen Mn. Sastre i En Moll fins hora baixa, que el primer se'n va ab Mn. Bonaventura Puigsech a l'esglèsia parroquial i fan bona part del vocabulari de edificis sagrats i llurs arreus; i En Moll se'n va ab En Vallbona a casa d'En Ramon Ferrer i Ferrer, cabrer, i d'En Josep Segura i Penes, pastor, els quals li enfloquen billo billo el vocabulari del bestiar de llana i de cabrum, tornant a la fonda prop de les vuyt del vespre. —Jo, després de dinar, m'espitx a l'escola catòlica de Mn. Deogràcies, que posa a la meua disposició En Josep Pomés i Pont d'11 anys, en Ramon Badia i Soler de 10, en Jaume Nadal i Torrens d'11, En Josep Albareda i Valls de 12 i En Jaume Ninot i Grimalt de 15, tots nadius d'aquí i que fan un cap ben viu. Els aboch la llista de 82 verbs per que los me conjuguin de cap a cap, i me'n conjuguen dotze fins que se fa hora de tancar l'escola. Mentres tant En Moll s'ès esquitxat an el Collegi de les Monges, que li presenten totes aquestes minyonetes: Na Catalina Nadal i Vilaseca de 10 anys, Na Maria Brufau i Ferrer d'11, Na Montserrat Calsada i Sambola d'11, N'Antonieta Torrens i Llorens de 12, N'Irene Palou i Orga d'15, Na Teresa Creus i Oliver de 12, Na Maria Mensa i Civit de 10, les quals li diuen una trentena de jochs infantils ¡i ell zas! zas! els escriu dins la seua llibreta. Ab això s'ès feta hora de tallar caps i anarmosne a donar part a la nit i prou per avuy. **BDLC XII Pàg. 315-316***

LA SELVA DEL CAMP

EL BAIX CAMP

Dia 6 (octubre) Cap a la Selva del Camp, a on comensam l'endardell lexicografich a l'acte Deym missa a les quatre i mitja i a les sis ab l'automòvil ¡de d'allà cap a Montblanc! I ab el tren de Montblanc ¡cap a la Selva! No conexiem tal vila. Hi veníem perque hi ha Pares del Cor de Maria i per això creguérem que per estudiar el vocabulari del Camp de Tarragona, la Selva del Camp era un bon punt a on, gràcies en aquells Pares, trobaríem bona gent per l'enquesta que dúyem idea de ferhi. —I ens trobam que aquí no hi ha fondes ni posades perque es massa aprop de Reus i son poch els que hi

romanguen. Tanta de sort que el Rt. P. Manuel Vila, Superior del Convent de Missioners del Cor de Maria, instalats a Sant Agustí, ens té una casa de confiança per nosaltres acobitiarmoshi, a on ens tracten de primera. Ens presentam an el Rt. Sr. Rector de la Selva (Mn. Josep Miró i Borràs), que ens rep tot amable i ens recomana a D. Daniel Batlle, pollent propietari d'aquí, Mn. Antoni Figuerola, nadiu també d'aquí i Rector de Ferrerons, de la Plana de Vic, i la Rda. Mare Superiora del Convent de Germanes de la Caritat de Sant Vicens de Paül (antich Convent de Sant Rafel). Visitam tan digníssimes persones i tots mos reben beníssim i s'ofereixen a dirnos totes les paraules que ens puguen interessar i que ells les sàpien. Quedam ab hora per la tarde i ens n'anam a dinar per lo que puga esser. Dinam, i Mn. Sastre se posa a pellucar de la senyora a on estam, D.ª Maria Giralt, mots de coses de casa, arreus de cuyna i altres coses consemblants, com vestits d'home i dona. En Moll se'n va a Mn. Antoni Figuerola, que ab son germà D. Carles i D. Jaume Esquer, perit agrònom, tots nadius d'aquí, li diuen el vocabulari d'eulivers, garrofers, abres fruyters i bolets. Jo me'n vaig a D. Daniel Batlle, i investim el vocabulari dels avellaners, que ès la producció principal d'aquí. També abunden els eulivers i la vinya i qualche mica els garrofers. El vocabulari d'avellaners i avellanes ès magret per la poca feyna que duen. Per mostrarme les eynes agrícoles i els arreus d'un mas, ens n'anam a un que en té el Sr. Batlle no gayre lluny, a on me [270] mostra gran balquena d'avellaners, vinya, eulivers i altres abres, i m'ho explica tot fil per randa i me'n dona les fites ben netes, i jo escriu qui escriu com un desesperat per consignar tots els mots que'm diu D. Daniel, i dibuix un enfilall d'eynes agrícoles que'm presenta. Ab això se fa fosca negra i tornam a la vila cualcant dins un carro de feyna, estibat de sachs de avellanes, i hi fa un anar de primera. Ja destraletjaria fort certa gent si me veyen anar per Mallorca dalt un carro així. Arribam a la Selva devers les set i trop ja a la fonda Mn. Sastre i En Moll, i aviat, llests de totes les obligacions i devocions, mos n'anam a geure, i bona nit tot[s] plegats **BDLC XII Pàg. 323-324**

FALSET

EL PRIORAT

Dia 8 (octubre) S'acaba l'endardell lexicogràfic a la Selva. —iCap a Falset! — Investida an el dialecte falsetà Devers les vuyt tots tres collam cap an el Col legi dels Pares del Cor de Maria, a on trobam aquella minyonia [273] d'ahir i despuysahir, essents'hi afegit N'Eufemià Fort i Cogul, ben intelligent. Fem tres boldrons d'aquell valent estol i en prenim un per hom, i ja som partits a ferlos preguntes i preguntes del Vocabulari de la Selva, i mos hi contesten brunents, come pinyols de cirera, resultant que aquí també els minyons, com comensen a parlar, comensen a contar per vints, si be aviat, ho deixen perque els grans elze corretgeixen, i gràcies si no elze fan ofertes de bastó. Se fan les deu; En Moll fa uns quants dibuixos humorístichs, un per cada minyó, que ab allò se consideren magníficament pagats de la gran feynada que han feta de dirnos paraules tres dies seguits. Donam milions de gràcies an el P. Superior de aquella Santa Casa, en prenim comiat, i ide d'allà cap a dinar ab quatre grapades![,] a les dotze i busques prenim el tren cap a Reus i de Reus cap a Falset, capital del Priorat, a on arribam damunt les tres. Ja es la tercera vegada que vench aquí a estudiar la llengua catalana. La primera fonch l'any 1902, la segona l'any 1918, i ara. Deixam el bagatge a la fonda i ja veure Mn. Josep M. Dalmau, Rector-Arxipreste d'assí! El trobam ben trempat, gràcies a Deu, i disposat a fermos costat. Li explicam el nostre pla, i a l'acte

ens acompanya an el Sindicat Vinícola que hi ha aquí i que n'és Secretari l'antich col·laborador Sr. Estrem, que ens rep ab simpatia i posa a ma disposició En Joan Escoda i Salzench, nadiu de Marçà, En Zacaries Soldevila, i N'Amadeu Llebaria i Pascó, que me diuen un bon grapat de noms del vermar, trepitjar o piar els reyms, el trull, la trullola i el trascolar. En Llebaria me presenta a son pare, D. Josep Llebaria i Rull, nadiu d'aquí, de 85 anys d'edat, que comensa a explicarme de la vinya i dels avellaners, i quedam ab hora per demà dematí. Tot anant an el Sindicat Vinícola, trobam D. Francesc Xavier Amorós i Freixes. Lo Rt. Sr. Rector ens hi presenta come persona molt entesa en bestiar de llana, cabrall i de peu redó. S'ofereix a dirnos el vocabulari de tot aquest bestiar; i En Moll romàn ab ell a l'acte, i N'Amorós, zas! zas! li diu tot aquell vocabulari i En Moll escriu qui escriu! —Mn. Sastre se'n va a l'Abadia (Rectoria), i la germana del Rt. Sr. Rector ab una altra senyoreta d'aquí li diuen els noms dels arreus de cuyna i de casa. Hi compareixem En Moll i jo devers les sis i mitja, i hi som fins a [274] les vuyt pellucant noms i mes noms de coses de casa, d'esglèsia, campanar i avellaners, que en diuen lo mateix senyor Rector, els dos Vicaris (Mn. Gabriel Caballer i Mn. Lluís Robinat, nadiu d'Arbeca) i l'Escolà de la Parròquia. Ab això se fan les vuyt, i ¡cap a sopar i a dormir falta gent **BDLC XII Pàg. 327-328**

Dia 9 (octubre) Segueix granat l'escorcoll a Falset Devers les vuyt i mitja m'espitx a Ca D. Josep Llebaria, que me dona una relació ben espinzellada de tot lo referent a vinya (plantarla, cuydarla, empeltarla, podarla) seguint totes les fases des que és mallol fins que és vinya vella, des que treu el pàmpol i els raims fins que aquests maduren. Ab una paraula, m'especifica tot quant fan a la vinya desde preparar la terra per plantarla fins a fer el vi, trascolarlo i embotarlo, tal com ho fan ara i ho feyen antigament an el Priorat. Fins a tres quarts de dotze m'ha dites coses d'això, i jo hi he omplides una bona partida de planes. Mn. Sastre ha pres per conte seu En Joan Mallofré, pagès de rel, i l'ha tengut desde les vuyt i mitja fins a les dotze, sensa parar may de treureli paraules, totes característiques de la vida pagesa i casolana de Falset. En Moll les ha hagudes ab un altre bon home, pagès de tota la vida, que ja va acalat de tanta de feyna que ha feta (ha nom Josep Sanahuges i Barceló) i li ha donada una relació de les abelles i de les obres de tals animalonets, de les mes completes que mos hagen donades en tot Catalunya, i llavò ha seguit descapdellant demunt altres rams de la vida íntima falsetana, i ha donat que fer d'escriure fins a mitx dia, i encara es tornat el cap vespre i ens ha dites paraules fins qu'ha feta fosca, que li han aglapides Mn. Sastre i En Moll. An aquest i an En Mallofré els hem mostrada l'aladre (arada) de Bassella i la del Penedès; i ens han dit el nom de les pessas tal com aquí les anomenen. No n'han sabuts uns quants, i justament passava per baix de la finestra un tal Josep Mestre i Rofes, de Colldejou (entre Escornalbou i Prat de Comte), d'ofici carreter i que ha llaurat molts d'anys, i ens ha dits tots aquells noms que els dos falsetans no recordaven. —Un altre se'n és presentat de falsetà, trempat ferm, un tal Frederic Aguiló i Muntaner. El dematí ja ens diu mots de tots els rams de la vida falsetana -330- **BDLC XII (1921-1922) © Maria-Pilar Perea per l'edició, 2011.** i el de cap [275] vespre fa lo mateix de devers les quatre fins a les vuyt. Jo en trech una grandiosa bolitxada. Se fa hora de tallar caps i acabam per anarnosne a geure, i bona nit tots plegats! **BDLC XII Pàg. 329-330**